

גיאופוליטיקה גרמנית

(בשולי ספרו של ה. ו. וייגרס)

מאורעות המלחמה ברוסיה ובמזרח הרחוק עוררו שוב את ההוכחות הישן. מה עדיף — השלטון בים או השלטון ביבשה. רבים רואים בזה את השאלה המכרעת של המאה העשרים. התקפתו של היטלר על רוסיה פקחה את העיניים להבין מה הניעו להרפתקה זו. זה היה נסיון לאגף את האוקיינוסים בתנועת מלקחים ענקית כדי לתפס את הנמלים ולהחניק בדרך זו את מעצמות הים. מי מולידיהן הרוחניים של תכניות עצומות אלו? עתונאים אמריקאיים זריזים החלו לחפש אחריהם וגילו, כביכול, את המקור: המכון הגיאופוליטי במינכן ומיסדו הפרופסור האוזהופר, גנרל של הצבא הגרמני במלחמה הקודמת ופרופסור לגיאוגרפיה באוניברסיטה של מינכן. "גילוי" זה הצמיח ערבוביה של מושגים, עובדות נכונות ובלתי נכונות, ורעיונות שיסודם, פחות או יותר, בהשערה. נתפרסמו "סיפורי ריגול" על תולדות המכון הזה, על שפע עובדיו, שהם אלף במספר ומדריכים, כאילו, את הפעולה המסועפת של הריגול הגרמני.

למעשה אין הדבר פשוט כל כך. האוזהופר השפיע אמנם השפעה רבה על ראשי הנאצים, בעיקר על רודולף הס ובאמצעותו על היטלר עצמו. הם, שישב יחד עם היטלר במעצר במבצר לנדסברג, נחשב כתלמידו המובהק של האוזהופר. את חלומותיהם הפוליטיים של היטלר והס, שביטוי מפורש ניתן להם ב"מלחמתנו", פונה לא במעט התורה הגיאופוליטית של הפרופסור ממינכן. בלעדי תורת האוזהופר אין להבין את מדיניות החוץ של גרמניה הנאצית. נתוח רעיוני של הגיאופוליטיקה הגרמנית יקל גם את הבנת ההתפתחות שהביאה את חתימת החוזה בין גרמניה ורוסיה בשנת 1939 ואת קריעתו הפתאומית בשנת 1941.

הגיאופוליטיקה נכנסה רק בזמן האחרון לתחום ההתענינות הצבורית, אך בחוגי המדע אין היא פנים חדשות כלל. למלומדים גרמנים יש חלק רב בפיתוחה, אולם אין זה נכון כי תורה זו גרמנית היא מעיקרה. שני הגיאוגרפים פוליטיקאים הנודעים ביותר לא היו גרמנים, הם השוודי רודולף קילין והאנגלי סיר הלפורד מקינדר. המלומד הגרמני פרופסור פרידריך רטצל, בעל הקתדרה לגיאוגרפיה באוניברסיטה של מינכן, הניח את היסוד להשקפה על חשיבות המרחבים, שבוטאה במשפט הבא: "כל עם צריך לחנך להרחבת מושגיו הגיאוגרפיים, ואין להתרפות בהרצת לקח זה, שנה וחזור, כדי למנוע שקיעה חדשה במושגי המרחב הצרים הנושנים. כמישתה של כל מדינה

* "German Geopolitics", by H. W. Weigert, ("America Faces the War" Series, Oxford University Press, 1942).

היא תוצאה של ירידה במושגי-המרחבים. רטצל הבין הבנה עמוקה את חשיבות השליטה בים * ותבע מן העם הגרמני לשחר את ידידותה של אנגליה, ואם לאו – לכבוש לעצמו את השלטון הימי.

המלומד השודי קילין הרחיב ופיתח את הרעיונות הגיאוגרפיים של רטצל. הוצ' ראה בשליטתה של אנגליה בים את הסיבה העיקרית לתחרות בין גרמניה ואנגליה. אולם חידושו היה שילוב רעיונות גיאופוליטיים בבעיותיה של המדינות העולמית – ובזה השפיע השפעה מכרעת על פרופ' האוזהופר.

סיר הלפורד מקינדר הוא, בלי ספק, קודמו החשוב של האוזהופר. בשיטתו מאחד מקינדר את שלושת הקונטיננטים – אירופה, אסיה, אפריקה – ליחידה גיאוגרפית אחת, שהוא קורא לה „אי-העולם”. במרכז „אי-העולם” רואה הוא את „ארץ-הטבור”, המשתרעת בערך מן הוולגה עד הנינג-טסה ומהרי ההימלאים עד לאוקינוס הארקטי. שטח ענקי זה הוא החולש בכוח על „אי-העולם”, כי אינו ניתן להפגע ע"י כוחות ימיים.

המישור האויראסי הנדול; לפי האוזהופר – גרעין „ארץ-הטבור”

בספרו „אידיאלים דימוקרטיים והמציאות”, שהופיע לעת ועידת השלום של ורסיל, ב-1919, מגדיר סיר הלפורד את מחשבותיו כלהלן: השליט

על מזרח אירופה חולם גם על „ארץ הטבור”, השליט על „ארץ הטבור” חולם גם על „אי העולם”, והשליט על „אי העולם” חולם על העולם כולו. בימי ועידת השלום של 1919 מתרה מקינדר במדינאי ההסכמה, התראה נבואית כמעט, מפני סכנתו של שיתוף פעולה רוסי-גרמני. על מדינאי ההסכמה למנוע השתלטות גרמנית על מזרח אירופה. לדבריו עומדת גרמניה, מבחינה גיאוגרפית ואסטרטגית, ב„צואר” חצי-האי האירופי, – עמדה נוחה מאד למי שירצה להגיע ממנה לשליטה על „ארץ הטבור”. גדולי ורסיל ראו פתרון לבעיה זו בהקמת „מדינות-חיץ” קטנות, שלא יכלו לעמוד אח"כ בפני לחצה של גרמניה הנאצית.

האוזהופר, כתלמיד נאמן של מקינדר, חתר בלי הרף אל שיתוף רוסי-גרמני וראה בחוזה 1939 בין גרמניה ורוסיה התקדמות מכרעת למימוש התכניות הנ"ל. יצוין כי כבר ביסמרק היה מחסידי השיתוף הזה. לדעתו של האוזהופר היה על גרמניה ללכת בדרך ההסתננות הכלכלית השקטה, כדי להשתלט על הענק הרוסי מבית. ואפשר כי מוקדם עדיין להשיב תשובה מספקת, מה קדם, מבחינת השיקול הפנימי, למפנה הפתאומי, כאלו, שחל ביחסי גרמניה-רוסיה בשנת 1941: אם בא מפנה זה בעקבות תמורה שהתחוללה

* וכן את ערך חימים מבחינה תרבותית-היסטורית, דבר המשתקף בהבלטתם של מעגלי-התרבות האוקיאניים בספרו הגדול „ידיעת-העמים” (Völkerkunde).

גם בהשקפותיו של האוזהופר, או שהיטלר, לאחר שהשתמש תקופה מסוימת (1939-41) באוריאנטציה ה"איראסית" של האוזהופר כבכסות נוחה, גילה לפתע את פרצופו, כלפי חוץ וכלפי פנים כאחד, וזרקה כזרוק כסיה משומשת.* מה היו הגורמים החיצוניים שטיפחו ופיתחו את התורה הגיאופוליטית בגרמניה דווקא למדרגה כזאת שאין כיום בעולם בן-תחרות רצוי לעבודת הגיאופוליטיקאים הגרמנים? היה זה בימים האפורים של גרמניה המנוצחת אחרי המלחמה הקודמת. הגנרל האוזהופר החל לרכז סביבו חוג צעירים, ביחוד אנשי-צבא לשעבר, ומקציני חיל-המצב שבמינכן, - לא לשם פעולה פוליטית והסתה נגד המשטר הריפובליקאי, כרגיל בימים ההם, - אלא לעבודה מדעית שקטה. צעירים אלה לא אמרו נואש למצבה הטראגי של מולדתם, ואנשי-הצבא לשעבר הביאו אתם ללימוד התורה הגיאופוליטית ציוד חשוב מאד - הכרה מסוימת של בעיות העולם, שנרכשה לא על ספסלי האוניברסיטה כי אם בשדות הקרב של המלחמה העולמית. במשך שנים חניך האוזהופר דור של תלמידים, שראו את הגיאופוליטיקה כתעודתם בחיים. עבודתם של האוזהופר ותלמידיו סיפקה למטה הצבאי הגרמני חומר רב, שאין דומה לו בכמות וערך. הירחון "כתב-העת לגיאופוליטיקה" היה להם במה להפיץ ממנה את תורתם ומחקריהם בבעיות של ארצות רבות ושונות.

עם עלות המפלגה הנאצית לשלטון היה הנגוד בין הרעיונות הנציונל-סוציאליסטיים של "דם ואדמה" ובין התורה הגיאופוליטית, ששמה את הדגש על "המרחב", לבעיה פנימית קשה. האסכולה של האוזהופר השתדלה מאד שלא לעורר את חשדות המפלגה, למען לא תפסול זו את רעיונותיה כסותרים את שאיפות המדינה הנאצית. ועם זאת שקדה להחדירם בעם הגרמני. בהזדמנויות שונות השתמש האוזהופר בפרזיולוגיה הנאצית המקובלת, למטרותיו הוא. כך פנה פעם במאמר ראשי אל קוראיו בזו הלשון: "אל תהיו צרי אופק. חישבו במושגים של מרחבים, קונטיננטים ואוקינוסים, כי בכך אתם נאמנים לדרכו של הפיהרר". שילוב זה של פראזות נאציות איפשר לו להטיף לתורתו באיצטלה של נאצי נאמן. רק לעתים רחוקות העיז האוזהופר לבקר בגלוי את המיתוס הנציונל-סוציאליסטי: "יש אנשים שלעולם אין הם מסוגלים לראות את המצב ראייה אובייקטיבית. הם המעצבים את תכניותיהן של המפלגות השונות ובתוכן גם את תכנית הסוציאליזם הבין-לאומי, לא אליהם מכוון המחקר הזה, וגם לא לקנאי תורת-הגזע העוצמים עיניהם מראות עובדות אשר בלעדיהן אין אפשרות של קיום אפילו למגדלי דבורים, יונים או סוסים, ולא כל שכן למנהיגי מדינה". כוונתו של האוזהופר

* אכן, אף אם נכון הדבר שלנוכח כוח ההגנה האיתן של בריטניה בים ובאוויר לא הייתה להיטלר, אחוז תאות השלטון העולמי, ברירה, אלא לפרוץ את מסגרת ה"כלוב" האירופי ולהתגבר על רוסיה, - הרי מהלך המלחמה הגרמנית-רוסית, יותר משחוא מאשר את האינסואיציה הנודעת של היטלר, הוא מוכיח את צדקת התורה האיראסית ותפיסת האחדות הקונטיננטלית של האוזהופר, השוללת את אפשרות הצלחתה של מלחמה גרמנית "בחזית-מערבית", "וחזית-מזרחית" כאחד.

היתה לחלץ את העם הגרמני מחלומות שוא ולקרבו לעובדות ואפשרויות גיאופוליטיות כפי תפיסתו הוא.

האווזהופר היה נוהג להדגיש שהגיאופוליטיקה היא מדע עצמאי, החורג מתחומי הגיאוגרפיה-המדינית המקובלת. שלא כדוגמת הגיאוגרפיה-המדינית, המתארת את מרחב-המדינה, כלומר את מצבה הגיאוגרפי ואת היקפה, שמה הגיאופוליטיקה את הדגש יותר על חקירת מסיבות-החיים בתוך המדינה ובין המדינות, במסגרת יחסי הגומלין שלהן בתוך המרחב הגיאוגרפי. וכך הוא אומר: „לעומת הגיאוגרפיה המדינית החוקרת את התנאים, מעלה הגיאופוליטיקה שאלה דינמיות“. מפאת הדינמיות שלה היתה הגיאופוליטיקה זקוקה כמובן גם לבסיס מדעי רחב יותר, כי לא הסתפקה בחקירת העבר בלבד; אדרבא, היא שאפה ליטול חלק גם בעיצוב העתיד. לדעת האווזהופר צריכה הגיאופוליטיקה להיות כלי שמוש למדיניות היום יומית. להגשמתה של שאיפה מרחיקה-לכת זו היא זקוקה לעזרתם של מדעי משנה רבים כמו תורת הכלכלה והחברה, היסטוריה, משפט, משפט בין-לאומי וכו'. ההגיון הפנימי שבתפיסה זו והדינאמיות שבה הולידו את הגיאופוליטיקאים לנסות את כוחם אף בשטח „הנבואה הפוליטית“.

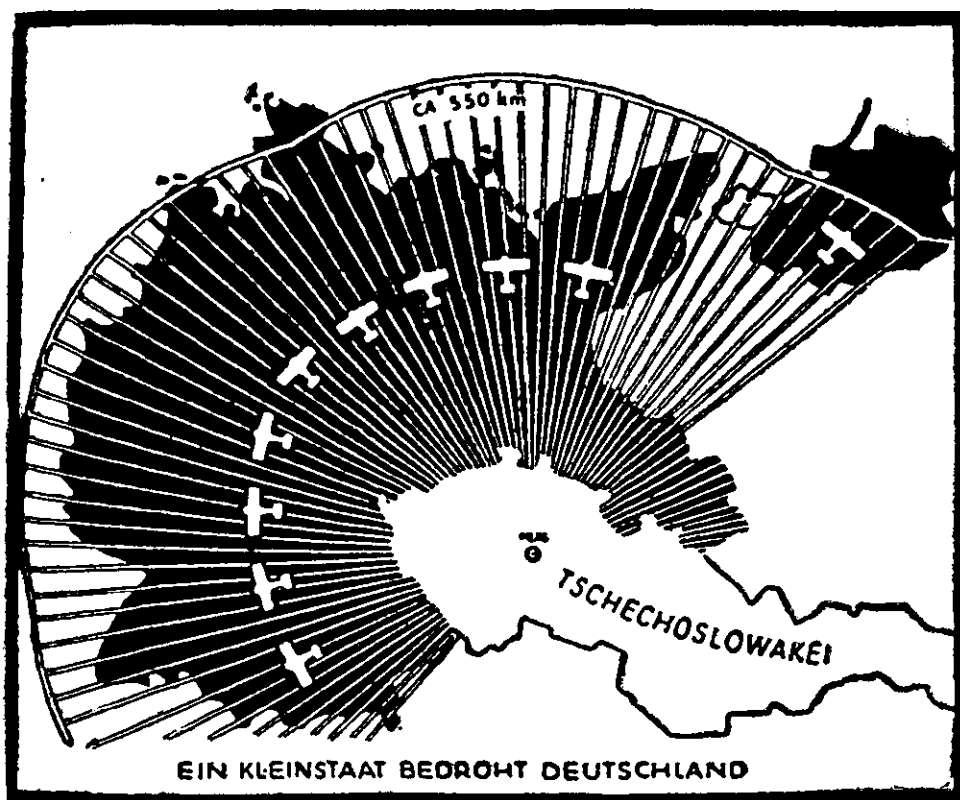
בשנת 1934 כתב האווזהופר ב„כתב העת לגיאופוליטיקה“ על עתידה של אוסטריה כדברים האלה: „מבחינה צבאית נתונה אוסטריה במצב מסוכן מאד, גבולותיה אינם מוגנים מהתקפות שכניה והיא עלולה — ובמדה חלקית באשמתה היא — להיות שדה קרב במלחמה הבאה. חולשתו הצבאית של המרחב האוסטרי היא הסיבה לסכנה זו. אך סכנה זו יכולה לעבור באם מעצמה גדולה תקבל לידיה שוב את הגנת השטח האוסטרי“. אנו יודעים כי ב-12 לאפריל 1938 קיים היטלר את „הנבואה“ הזאת בכבשו את הארץ. דוגמא אחרת ל„נבואה“ גיאופוליטית, שיש לה כיום אקטואליות מיוחדת, מוצאים אנו ב„כתב העת לגיאופוליטיקה“ משנת 1935. במאמר על צרפת נכתבו על אודות דה-גול, שהיה אז קולונל בלבד בצבא הצרפתי ובלתי ידוע כלל בחוגים רחבים, מלים אלו: „צרפת תגן על מעמדה בים התיכון באותה קנאות שבה תעמוד על נפשה באירופה המרכזית כל זמן שתחשוב כדרכו של שרל דה גול“.

זמן רב לפני ועידת מינכן היה הירחון מקדיש גליונות שלמים לבעיה הצ'כוסלובקית. מאמרי הגליונות הללו ביקשו להוכיח עד כמה נוחה גרמניה להפגע מידי צ'כוסלובקיה ומעין סיסמה שימש להם פסוק כמו זה: „הקמת מדינה צ'כוסלובקית בגבולותיה הנוכחיים היתה אפשרית רק כשלא היתה קיימת מדינה גרמנית חזקה“. בשנת 1939 תיקן היטלר „פשע“ זה ומחק את המדינה הצ'כוסלובקית מן המפה האירופית.

שלוש דוגמאות אלו ל„נבואה גיאופוליטית“ הן הוכחה ברורה לדינמיות ולאקטואליות של הגיאופוליטיקה הגרמנית. מובן שלא תמיד נתקיימו ה„נבואות“. כך היה (והאם במקרה?) לגבי המו"מ בין היטלר וצ'מברלין, שאנשי האווזהופר

ראו בו את הבטחת השלום באירופה, כיון ש"מעכשיו אין לגרמניה דרישות טריטוריאליזם נוספות באירופה".

ראוי לציין שאסטרטגיה של מלחמה היא סעיף חשוב בגיאופוליטיקה הגרמנית. כבר רודולף קלן הדגיש בספריו עד כמה מתגלית מידת האורגניות של האימפריות דוקא בתקופות מלחמה. המלחמה היא "תחנת הנסיונות" של הגיאופוליטיקה ולכן יש להפוך כל מטה צבאי למעין "מעבדה מדעית". האוזהופר בספרו "גיאופוליטיקה של המלחמה" מסביר לחייל הגרמני כיצד משפיעים פני העולם על נהול המלחמה. את מהלך הפעולות קובעים הגיאולוגיה, המדיניות הקולוניאלית, השתוף בין כוחות הים והיבשה, מסילות הברזל, הערים והכפרים, ההרים, קווי החוף והעמקים, וכו'.

מפת-תעמולה גיאופוליטית המציגה את צ'כוסלובקיה כבסיס אוירי המאיים על לב גרמניה.

חוץ מן "הגיאופוליטיקה של המלחמה", שהיתה לענף מיוחד, פיתח המכון הגיאופוליטי במינכן עוד שני ענפים מיוחדים: הרדיו והקרטוגרפיה הפוליטית. לרדיו, כגורם פוליטי עולמי, הוקדשו מחקרים רבים, אך לשיא הגיע המכון בפיתוח הקרטוגרפיה הפוליטית, כלומר שרטוט מפות למטרות פוליטיות מיוחדות. "המפה כנשק פוליטי" היתה מסיסמותיו של האוזהופר ולפני המשבר הצ'כוסלובקי הוציא המכון במינכן מפה של צ'כוסלובקיה המראה בהבלט את הסכנה הנשקפת לגרמניה ממדינה קטנה זו. מפה זו נפוצה בגרמניה במיליוני טפסים והכשירה את דעת הקהל ל"הכרח" של פלישה לצ'כוסלובקיה לשם סילוק הסכנה הזאת. המכון הגיאופוליטי הביא שינויים רבים במדע

עתיק זה של הקרטוגרפיה: שימוש בצבעים ובשטחים מתוך חשבון פסיכולוגי הבלטה בחיצוי-כיוון וקוי-מרחק, חוץ-מרכזיים או מאונכים. מפה סוגסטיבית כזאת – צירוף של תעמולה ומדע – היא המכשיר החשוב ביותר של הגיאור-פוליטיקה, לדעת הגרמנים.

דוגמא מאלפת אחרת של שימוש במפות לשם תעמולה פוליטית ידועה לנו מ-רייב הבולים בין בוליויה ופרגנאי*. שתי המדינות הדפיסו בולים עם מפת מדינותיהן, אך כל אחת מהן סימנה בהן גבולות משלה לפי הרצוי לה. הניחושים על הסיבה האמיתית שהניאה את היטלר להתקיף את רוסיה התקפת-פתאום נתלים לא במעט באישיותו של האוזהופר. האם יש בהתקפתו של היטלר על רוסיה סימן לירידת השפעתו של האוזהופר על היטלר ומדיניות החוץ של גרמניה, או שידו של האוזהופר היתה גם במפנה הפתאומי? – ואולי לא נתכוון גם הוא, מלכתחילה, אלא ל"תמרון" קצר כלפי רוסיה, תמרון שאחריו צריכה היתה לבוא "תנועת-איום" או התקפת-אפתעה?

אין כל ספק שהאוזהופר ידע להחשיב את כוחה של רוסיה ואת נשקה הנצחי – המרחבים. מן המלחמה הקודמת הביא אתו את ההכרה שהצטרפותה של רוסיה למלחמה נגד גרמניה היתה הסבה למפלה הגרמנית, ובלשונו – "גרמניה ורוסיה הפסידו שתיהן את המלחמה ההיא משום שלחמו בתוך מחנות יריבים".

במשך כל השנים שאחרי המלחמה הקודמת טפח האוזהופר את הרעיון של שתוף אמיץ בין רוסיה וגרמניה והרחבתו של שתוף זה לברית משולשת: רוסיה-יפן-גרמניה. לא מסנטימנטים פרו-רוסיים טופח הרעיון הזה אלא מחשבון מדיני קר ושקול. רק לגוש קונטיננטלי כזה יהיה כוח עמידה נגד הגוש האנגלו-סכסי. המרחבים העצומים קסמו להאוזהופר ולתלמידיו. מסקנתם היתה שלא תתכן קביעת "סדר עולם חדש" בלי השתתפותה של רוסיה.

כשחתמה גרמניה על חוזה ה"אנטי-קומינטרן", היתה זו מכה כבדה להאוזהופר ולכיוונו המדיני, ומורגש היה שידו של רוזנברג – האנטי-רוסי המובהק שבין מנהיגי הנאצים – על העליונה. לעומת זאת העיד החוזה של 1939 על מפנה רדיקלי ומאז תבע האוזהופר בגלוי ובתוקף הדוק קשרים בין המעצמות האסיתיות, רוסיה-יפן, ובין המעצמה ה"נורדית" – גרמניה.

הכרזת המלחמה על רוסיה עשויה היתה לזעזע את האוזהופר הן כאיש צבא והן כגיאופוליטיקאי. לחיזוק ההנחה הזאת אפשר לצטט כמה קטעים ממאמריו, כגון: "המתקיף ארץ בעלת מרחבים גדולים צריך להשיג נצחון מכריע ואין די בהדיפת האויב פנימה, הדוף והוסף, עד כיבושו של השטח המבוקש"; כי "המרחב בתור נשק-מלחמה" נותן, כפי שמבאר המחבר, זמן והודמנות לאויב, "להתארגן מחדש בשטחיו העצומים, שלא נכבשו, ולגייס את מלוא מקורותיו של מרחב נרחב זה לשם המשכת המלחמה הארוכה".

* מתקופת המלחמות של איזור "גרן-צ'קו".

ולכן: „נצחון על אימפריה כזאת יתכן רק ע"י השמדה מהירה של צבאותיה".
האווזוהופר הגיע למסקנה זו בעקבות מלחמת יפן-סין, שהראתה עד מה חסרת-
אונים היא יפן להתגבר על קשיי המרחבים – ואותה מסקנה אף הניעה
אותו ליעץ ליפן שתעשה שלום עם הסינים. גם את מסעו המפורסם של
נפוליון נגד רוסיה הביא כהוכחה נוספת להשקפה זו. הרוסים במלחמתם
נגד נפוליון השכילו להשתמש במרחבי ארצם לשם קיצור קויהם ולשם
נסיגה אל מקורות הכוח שלהם, לעומת התהליך ההפוך של הארכת קו
האספקה – והנסיגה – של נפוליון. אולם בעצם אין צורך להפליג אל הסטוריה
רחוקה כדי להוכיח את צדקת ההנחה הזאת. הגרמנים עצמם טעמו בשנת
1915, בהנהגתו של פון פלנקין, את טעם מרחביה של רוסיה ונכשלו בנסיונם
לכתר ולחסל את הארמיות הרוסיות.

אך למקרה שגרמניה תתנגש בכל זאת עם רוסיה היתה להאווזוהופר
רק עצה אחת למפקדה הגרמנית: „כיתור הצבא הרוסי והשמדתו". עצה זו
ניתנה שבע שנים לפני פרוץ מלחמה זאת. ואכן ב-1941 לא מעטו נסיונות
הגרמנים להשמיד את הצבא הרוסי ב„תנועות מלקחים" וכיתורים.
בהודמנות זו כדאי להזכיר הוגה דעות גרמני אחר שהתרה אף הוא
בעמו מפני התנגשות עם רוסיה. אוסולד שפנגלר הוציא בשנת 1933 ספר
„שנות ההכרעה" ובו התראה „נבואית" זו:

„מן הנמנע לפגוע מבחוץ באוכלוסיה של המדינה היבשתית
הזאת, הכבירה שעל כדור הארץ. המרחב הוא כוח פוליטי וצבאי
וטרם למדו להתגבר עליו. נפוליון עצמו נוכח לדעת זאת. מה
יועיל לאויב אם יחזיק בשטחים בלבד, ויהיו גם עצומים ביותר?
נוסף על כך העתיקו הרוסים את מרכז-הכובד של האורגניזם
שלהם מזרחה, בכדי ליטול מן המתקיף כל סיכוי של הצלחה;
כל איזורי-התעשייה הגדולים, החיוניים מבחינת מדיניות-החוסן,
הוקמו ממזרח למוסקבה. ברובם אף ממזרח להרי האורל – עד
לאלטאי, ובדרום – עד לקוקו. כל החבל ממערב למוסקבה – רוסיה
הלבנה ואוקראינה – שהיה פעם חלקה החיוני ביותר של קיסרות
הצארים, הוא כיום בצור קדמי בעל ממדים הנעלים על כל דמיון –
מול אירופה, והוא ניתן להקרבה מבלי שיעורער האורגניזם כולו.
ואכן משום כך אין עוד טעם לכל רעיון של התקפה מן המערב
באשר זו תהיה מכה לתוך מרחב ריק".

בין הנושאים שהגיאופוליטיקה הגרמנית הקדישה להם תשומת לב
מיוחדת תופס האיזור „ה-אינדו-פציפי" מקום נכבד. איזור זה, שיושביו הם
כמחצית אוכלוסי העולם כולו, קרוב ללבו של האווזוהופר. יחס של הבנה
מיוחדת גילה האווזוהופר לגבי שאיפותיה האימפריאליסטיות של יפן. ביפן
ראה את הכוח המכריע והמכוון של המזרח הרחוק. למזרח הרחוק שמור
העתיד. „כבר כיום משתייך כל איש רביעי לגזע הצהוב ובעוד כמה עשרות

שנים – כל איש שלישי". אכן האוזהופר הושפע לא במעט מן השנים שבילה כנספח-צבאי גרמני בטוקיו – שנים שנתנו כנראה דחיפה מכרעת להתפתחות מחשבתו בכיוון "הגיאופוליטי".

בדאגה הולכת וגוברת ראה האוזהופר את הסתבכותה של יפן בסין. כי תמיד שאף לראות את גרמניה ויפן כבעלות ברית, בצרוף הכוח הרוסי, – ביצירת ברית כזו הוא ראה את התקוה היחידה להריסת האימפריה הבריטית במזרח הרחוק. התקוה לא נתקיימה.

כנגד תשומת הלב המיוחדת שהקדישה האסכולה הגיאופוליטית של האוזהופר לבעיות המזרח הרחוק, בולטת (לדעת וייגרס, הכותב מנקודת ראות אמריקאית) אי-ההתענינות היחסית שלה בחצי הכדור המערבי. לא מן הנכון יהיה לומר שהאוזהופר התעלם לגמרי מחשיבותה של אמריקה, אך לגבי הבעיות האמריקאיות אין אנו מוצאים את הגישה האישית, כשם שהיא בולטת לגבי בעיות המזרח הרחוק. ה"מכון הגיאופוליטי" פרסם בהזדמנויות שונות מחקרים חשובים ומדויקים להפליא על בעיות חצי הכדור המערבי, כגון: על ההגירה היפנית לברזיל, שאלת הכושים בארה"ב, כבוש האיים הפציפיים ע"י ארצות הברית; אך אין להמנע מן הרושם שלא היתה שיטה וקביעות בפרסום המחקרים האלה. כמומחה לעניני אמריקה במכון הגיאופוליטי שימש אחד מתלמידיו המובהקים של האוזהופר, קולין רוס, שהיה נלהב למדי לתורת הנאצים. ההערכה השלילית שהעריך את עצמת חיותה של אמריקה הטביעה את חותמה על עבודת המכון כולו. ליחס הביטול הזה אפייני קטע ממאמר של קולין רוס, שנכתב אחרי ביקור באמריקה (1935): "אמריקה של היום היא עיפה וזקנה להפליא. מי שבא מאירופה, התוססת מרעיונות חדשים ולוהטת מאמונה בעתידותיה, אל מעבר מזה לאטלנטיק, אינו מרגיש עוד את עצמו בעולם החדש, הרגשה שבלטה בתקופה שלפני מלחמת העולם, ואפילו אחריה".

האוזהופר עצמו לא פרסם מחקרים מפורטים על אמריקה. רק פה ושם הננו נתקלים אצלו בהערות רבות-משמעות כמו אלו: "המאבק העתידי על השלטון בעולם וגורלו של הנציונל-סוציאליזם יחתכו באמריקה". או "אמריקה היא כיום המדינה היחידה שהיא שלמה מבחינה גיאופוליטית". האם התעלם האוזהופר בכונה מארצות הברית, כיון שמציאותן לא הלמה את תורתו? על שום מה שלמה היא מדינת ארצות הברית מבחינה גיאופוליטית? לדברי האוזהופר אין לשום מדינה אחרת צירוף זה של כל הגורמים הגיאופוליטיים הדרושים לשלטון: מרחב, אוצרות טבעיים, אוכלוסיה חזקה ומרובה, וארגון פנימי טוב. גבולותיה של אמריקה בטוחים, כי אין בקרבתה מדינה חזקה היכולה לסכן את בטחונה. אומות רבות לחמו לשוא מאות בשנים כדי להגיע למעמד כזה. קניות של שטחים כגון לואיזאנה* ופלורידה** – קניות

** ע"י מונרו ב-1819.

* ע"י ג'פרסון ב-1803.

שכבר הראשונה שבהן הבטיחה את חופש התנועה לאניות בנהר מיסיסיפי* – איפשרו לאומה האמריקאית להקים מדינה המשתרעת מחוף אל חוף. מבחינה גיאופוליטית הרי תורת מונרו היא בלי ספק אחת היצירות החשובות של התקופה החדשה, כי היא שהוציאה את חצי הכדור המערבי מהשפעתה הבלתי אמצעית של אירופה.

בשנת 1867 קנתה אמריקה את אלסקה מידי רוסיה. הצבוריות האמריקאית מתחה אז בקורת חריפה על צעד פוליטי זה. אך בתקופתנו – תקופת האוירון – ברור לכל מה רבה חשיבותה של אלסקה כגשר בין הקונטיננטים. תעלת פנמה מחברת את החוף המזרחי של ארצות הברית – העשיר בנמלים טובים ושהוא מרכז חשוב מאד מבחינות שונות – עם החוף הפציפי, ומתוך כך קובעות להן ארצות הברית מעמד של מעצמה אטלנטית ופציפית כאחד. ארצות הברית קרבו איפוא מאד אל האידיאל הגיאופוליטי – הקמת מדינות על בסיס קונטיננטלי.

בויכוח הכללי הנטוש בחוגים פוליטיים שונים בכל חלקי העולם החפשי על הקמת שלום בר קיימא אחרי המלחמה הזאת, הושמעה זה עתה מפי סיר הלפורד מקינדר גם דעתה של הגיאופוליטיקה על נושא זה. במאמר שהופיע בימים אלה ב-פורין אפירס* האמריקאי הוא משרטט תכנית גיאופוליטית אסטרטגית, אך הפעם לא לימי מלחמה כי אם לימי שלום. סיר הלפורד מדגיש שאין הוא מדבר על שלום נצחי אלא על התקופה הקרובה, מיד אחרי מפלחה של גרמניה הנאצית.

סיר הלפורד רואה כתפקיד עיקרי יצירת עובדות גיאופוליטיות כאלו שיבטלו למפרע כל פילוסופיה מלחמתית גרמנית חדשה ויקהו בגרמנים כל חשק לצאת שוב למלחמת כיבושים. סיר הלפורד מזלזל בערך המורים והמחנכים שישלחו ע"י אומות הברית לגרמניה ללמד לדור הצעיר את אהבת החופש. אין מלמדים חופש, אפשר לתתו רק לאלה היודעים להשתמש בו. הדורות הבאים בגרמניה יצטרכו להתחשב בעובדות ברזל של המציאות הפוליטית והאסטרטגית שמסביבם: במזרח מעצמה יבשתית חזקה, ובמערב, בחופי האוקיינוס האטלנטי – מעצמות ים אדירות. כל נסיון גרמני חדש לצאת למלחמת תנופה יתקל מיד בשתי חזיות, ומציאות זו בלבד תכריח את הגרמנים לפתור את בעיותיהם הפנימיות בעצמם, מבלי כל צורך במשלחת מורים ומחנכים להבראת רוחם.

התנאי הראשון לתכנית זו הוא שיתוף פעולה אמיץ ותכליתי בין אמריקה, אנגליה וצרפת. כי לכל אחת מהן נכון תפקיד מיוחד: אמריקה מבטיחה את

* אלכסנדר המילטון, שהגה במושגים קונטיננטליים וחזה למרחוק, דרש את רכישתו מיד לאחר שזכו האמריקאים בעצמאותם, עוד בטרם הוקמה ממלכת "ארצות-הברית".

עומקה של ההגנה. אנגליה – המבצר הקדמי (דוגמת מלטה בקנה מדה גדול יותר) וצרפת – ראש-הגשר הנתן להגנה. חשיבותה של צרפת בתכנית זו אינה קטנה מחשיבותן של אמריקה ואנגליה. אמריקה ואנגליה, כמעצמות ים, זקוקות לראש-גשר, כי נגד מעצמה יבשתית יכולות הן לפעול רק פעולה אמפיבית. ותנאי השני הוא שיתוף פעולה הדוק בין המעצמות הנ"ל והמנצח הרביעי במלחמה – רוסיה הסובייטית. שטחי רוסיה הסובייטית ו"ארץ הטבור" הם היינו הך. כפי שתואר כבר לעיל מוגנת "ארץ הטבור" בחגורת בטחון טבעית ורחבה. אך יש לדעת שחגורת בטחון זו אינה שלמה. שער פתוח ברוחב של אלפי מילין משתרע מהים הבלטי עד הים השחור ומאפשר את הפלישה ל"ארץ הטבור". דרך שער זה פלשו כל עמי אירופה בנסיונותיהם לכבוש את רוסיה. רוסיה שתצא ממלחמה זו כמעצמה היבשתית החזקה ביותר בעולם ובידיה אוצרות הטבע של "ארץ הטבור" תוכל להגן על השער הזה. זו הפעם הראשונה בדברי ימי העולם נמצאים במבצר הענקי הזה כוחות צבא מספיקים להגנה. כלום תעזו גרמניה להתקומם נגד שתי החזיות, של רוסיה והמעצמות האמפיביות (אמריקה אנגליה וצרפת גם יחד)? התנאי השלישי הוא שכל נסיון גרמני לפרוץ את חומת השלום, יגרור מיד פעולה מונעת-מקדמת.

בהמשך תכניתו להבראת העולם מצייר סיר הלפורד חלוקה גיאוגרפית עולמית, שיסודה – עובדות גיאוגרפיות קיימות. הוא נותן חשיבות יתרה לאותה חגורה של מדבריות המתחילה עם סהרה ונמשכת מזרחה דרך המדבר הערבי, המדבר האירני, הטיבטי המונגולי, והלאה דרך השטחים השוממים של הנהר לנה, אלסקה, קנדה, עד הרצועה החרבה של מערב ארצות הברית. לפנים מן החגורה שוכנות הארצות שיש להן חשיבות מכרעת. "ארץ הטבור", קרי רוסיה, החלק הצפוני של אגן האוקינוס האטלנטי וארבעת הימים הקשורים בו: הים התיכון, הים הבלטי, הים הארקטי והים הקריבי. מחוץ לחגורה – האוקינוס הפציפי, האוקינוס ההודי, האוקינוס האטלנטי הדרומי והארצות אשר לחופיהם: אוסטרליה, דרום-אמריקה, אפריקה הדרומית. מדבר סהרה ושטחי המסון באסיה. סיר הלפורד מוסיף ואומר שבנסיונותינו להחזיר לעולם את הבטחון ואת הגאות הכלכלית יש להתחיל בארצות שלפניהם מחגורות השממה, כי הן היסוד שעליו מושתת העולם כולו. אם ימצא הפתרון לבעיותיהן של הארצות אשר לפנים מן החגורה, קל יהיה ליישב, באופן יחסי, את הבעיות של יתר חלקי העולם. אפילו בענין הכנעתה של יפן אפשר עוד לחכות. לסין הלוחמת על חרותה יש להושיט בינתיים את כל העזרה הצבאית והכלכלית ואין לחשוש לסיבוכים באם תלכנה אמריקה, אנגליה וסין יחד. המיליונים האלה יוסיפו לחיזוק כוחות האדם החיים בין המיסורי שבארה"ב והינסי (שבמרכז סיביר). כי העיקר הוא עולם מאוזן ומתוך שיהיה מאוזן יהיה גם חפשי ומאושר.